

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002789

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 09-07-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого № 222 від 04.08.2025

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білоусов Микола Сергійович

2. Mykola S. Bilousov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8576-3442

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 293

Назва наукової спеціальності: Міжнародне право

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: міжнародне право

Дата захисту: 14-07-2025

Спеціальність за освітою: Право

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9399

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.87.01

Тема дисертації:

1. Правовий статус дітей-мігрантів у праві Європейського Союзу в межах спільної політики притулку, допоміжного та тимчасового захисту.
2. The Legal Status of Migrant Children in European Union Law within the Framework of the Common Policy on Asylum, Subsidiary, and Temporary Protection.

Реферат:

1. Дисертація є першим в українській науці міжнародного і європейського права дослідженням, яке присвячене комплексному розкриттю теоретичних і практичних засад правового регулювання статусу дітей-мігрантів у праві Європейського Союзу у межах спільної політики притулку, допоміжного і тимчасового захисту, а також специфіки його розвитку відповідно до Пакту про міграцію і притулок 2024 року у рамках передбачених ним правових механізмів. У роботі розкривається зміст терміну «дитина-мігрант», який у праві ЄС вживається переважно в актах «м'якого» права та науковій доктрині. Встановлено, що в науці права ЄС сформувалися два основні підходи до його розуміння – широке та вузьке. У широкому значенні термін «дитина-мігрант» охоплює усіх дітей, які мігрували до або в межах ЄС і не мають громадянства країни

перебування. У вузькому розумінні поняття «дитина-мігрант» обмежується колом дітей, які є громадянами третіх країн і прибули до держав-членів Союзу, на яких поширюється міграційна політика ЄС.

Запропоновано типологізацію правових статусів дитини у рамках різних політик Європейського Союзу з урахуванням обсягу та особливостей прав особи і кореспондуючих їм обов'язків держав-членів, що впливають із права ЄС, за такими критеріями: наявність громадянства ЄС; наявність сімейних зв'язків із громадянами ЄС або громадянами окремих третіх країн із якими укладені спеціальні договори; законність перебування на території держави-члена; наявність супроводу повнолітньою особою, яка несе за неї відповідальність; ступенем вразливості, що дає право на спеціальний (міжнародний або тимчасовий захист) у праві ЄС; напрямками політик Європейського Союзу у межах його предметної компетенції. Розкрито правову природу спільної європейської системи притулку щодо неповнолітніх, яка ґрунтується на ідеї гуманності і взаємної солідарності держав-членів. Досліджено генезу правового регулювання статусу дітей-мігрантів у праві ЄС, що дозволило виділити п'ять ключових історичних етапів: 1) закладення правових основ регулювання на базі міжнародних договорів держав-членів поза межами правопорядку ЄС (1954-1993); 2) регламентація правового становища дітей-мігрантів у праві ЄС на основі актів «м'якого» права за Маастрихтським договором (1993-1999); 3) запровадження мінімальних обов'язкових стандартів прав неповнолітніх у сфері вимушеної міграції на основі Амстердамського договору (1999-2009); 4) посилення правових гарантій захисту прав дітей відповідно до Лісабонського договору (2009-2024); 5) подальше вдосконалення правового регулювання статусу дітей мігрантів в умовах нових викликів у рамках Пакту про міграцію і притулок 2024 року (2024 – наш час). Наголошується на тому, що повага до прав дитини є наскрізним зобов'язанням ЄС та держав-членів у рамках предметної компетенції Союзу, що покладає на них додаткові зобов'язання у контексті реалізації мети та завдань, визначених установчими договорами у межах внутрішньої і зовнішньої політики Європейського Союзу. Більше того, це один із ключових пріоритетів у сучасній стратегії Європейського Союзу щодо прав людини. Акцентовано увагу на концепції вразливості неповнолітніх у праві ЄС, яка зумовлює посилені гарантії їхнього захисту на основі принципу забезпечення найкращих інтересів дитини і є обґрунтуванням їхньої позитивної дискримінації, що своєю чергою покладає на держав-членів додаткові зобов'язання гарантувати спеціальні права, щоб досягти рівних умов користування загальними правами з іншими, непривілейованими групами осіб або зменшити негативні наслідки вразливості таких осіб у суспільстві. Надано характеристику правовій регламентації статусу дитини-мігранта на трьох рівнях: міжнародно-правовому, наднаціональному (інтеграційному або рівні ЄС) та національному. Досліджено значення універсальних і регіональних міжнародних договорів і актів «м'якого» у праві ЄС у контексті правового становища неповнолітніх у межах спільної європейської системи притулку. Особлива увага присвячена Женевській конвенції про статус біженців 1951 р. та Конвенції про права дитини 1989 р., які формально не будучи джерелами права ЄС, є основою розвитку права ЄС у межах спільної політики притулку, допоміжного і тимчасового захисту. Розкрито значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. у правопорядку Європейського Союзу, яка захищає основоположні права, які розглядаються загальними принципами права Союзу. Розкрито особливості співвідношення норм первинного права ЄС, що стосуються правового регулювання статусу дітей у праві ЄС, і зроблено висновок, що норми Договору про ЄС та Хартії ЄС про основоположні права, що стосуються усіх категорій неповнолітніх, та норми Договору про функціонування ЄС у межах спільної політики притулку, допоміжного і тимчасового захисту співвідносяться за правилами *lex generalis* та *lex specialis*.

2. The dissertation is the first study in the Ukrainian science of international and European law to comprehensively address the theoretical and practical foundations of legal regulation of the status of migrant children in the law of the European Union within the framework of the common asylum, subsidiary and temporary protection policy, as well as the specifics of its development under the Migration and Asylum Pact 2024 within the legal mechanisms provided for therein. The study reveals the meaning of the term 'migrant child', which in EU law is used mainly in soft law acts and scientific doctrine. The author establishes that two main approaches to its understanding have been formed in the EU law science – broad and narrow. In the broad sense, the term 'migrant child' covers all children who have migrated to or within the EU and do not have the citizenship of the host country. In a narrow

sense, the term 'migrant child' is limited to children who are third-country nationals and have arrived in Member States covered by EU migration policy. It is proposed to typologise the legal statuses of children under various EU policies, taking into account the scope and specifics of individual rights and the corresponding obligations of Member States arising from EU law, according to the following criteria: EU citizenship; family ties with EU citizens or citizens of certain third countries with which special agreements have been concluded; legality of stay in the territory of a Member State; presence of an adult person who is responsible for the child; degree of vulnerability which gives the right to It reveals the legal nature of the common European asylum system for minors, which is based on the idea of humanity and mutual solidarity of Member States. It examines the genesis of legal regulation of the status of migrant children in EU law, which allowed to identify five key historical stages: 1) the establishment of the legal framework for regulation on the basis of international treaties of the Member States outside the EU legal order (1954-1993); 2) regulation of the legal status of migrant children in EU law on the basis of soft law acts under the Maastricht Treaty (1993-1999); 3) introduction of minimum mandatory standards of the rights of minors in the field of forced migration on the basis of the Amsterdam Treaty (1999-2009); 4) strengthening of legal guarantees for the protection of children's rights in accordance with the Lisbon Treaty (2009-2024); 5) further improvement of legal regulation of the status of migrant children in the face of new challenges under the Migration and Asylum Pact 2024 (2024 - present). It is emphasised that respect for the rights of the child is a cross-cutting obligation of the EU and its Member States within the subject matter competence of the Union, which imposes additional obligations on them in the context of achieving the goals and objectives set out in the founding treaties within the framework of the EU's internal and external policies. Moreover, it is one of the key priorities in the EU's current human rights strategy. It focuses on the concept of vulnerability of minors in EU law, which leads to enhanced guarantees of their protection based on the principle of the best interests of the child and is the justification for their positive discrimination, which in turn imposes additional obligations on Member States to guarantee special rights in order to achieve equal conditions for the enjoyment of general rights with other, non-privileged groups of persons or to reduce the negative consequences of the vulnerability of such persons in society. It describes the legal regulation of the status of a migrant child at three levels: international legal, supranational (integration or EU level) and national. It examines the significance of universal and regional international treaties and soft law acts in EU law in the context of the legal status of minors within the common European asylum system. Particular attention is paid to the Geneva Convention relating to the Status of Refugees of 1951 and the Convention on the Rights of the Child of 1989, which, although not formally sources of EU law, are the basis for the development of EU law within the framework of the common asylum, subsidiary and temporary protection policy. The author reveals the significance of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950 in the legal order of the European Union, which protects fundamental rights considered by the general principles of Union law.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Білоусов М.С. Забезпечення найкращих інтересів дитини у міграційному праві ЄС через призму права на воз'єднання сім'ї громадян третіх країн. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»/Б. Запоріжжя, 2023. №10. С. 597-599.

- 2. Білоусов М. Регламент Ради (ЄС) 2019/1111 та сфера його застосування щодо захисту дітей без супроводу, які шукають притулку. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету/Б. Ужгород, 2024. Серія ПРАВО. Вип. 84: част. 3. С. 223–227.
- 3. Білоусов М.С. Особливості концепції «безпечної третьої країни» та її вплив на права дітей-мігрантів. Форум права/Б. Харків, 2024. №3. С. 36–43.
- 4. Білоусов М. С. Поняття «дитина-мігрант» у праві Європейського Союзу. Права людини і демократія: збірник наукових статей за матеріалами III наук.-практ. конф. (Харків, 13 травня 2021 р.). Харків, 2021. С. 3–6.
- 5. Bilousov M. Right to family reunification of migrant children under the European Union law. Сучасне суспільство і наука: актуальні дослідження молодих науковців: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. (Харків, 27 травня 2021 р.). Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2021. С. 27–31.
- 6. Білоусов М.С. Поняття дітей-мігрантів без супроводу в законодавстві України та праві Європейського Союзу (порівняльний аспект). Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали VI Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції (Полтава, 17 листопада 2021 року). Полтава, 2021. С. 21–24.
- 7. Білоусов М.С. Захист дітей-мігрантів з України під час збройного конфлікту в праві Європейського Союзу. Деокупація. Юридичний фронт: матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.). Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. С. 141–144.
- 8. Білоусов М.С. Право на навчання для дітей-мігрантів з України, які мають тимчасовий захист. Україна і Європейський союз: шлях до сталого розвитку : зб. наук. статей за матеріалами VI всеукр. наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 11 листоп. 2022 р. / редкол. : Д. В. Лученко, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2022. С. 14–16.
- 9. Bilousov M. Nationals of third countries other than Ukraine, who benefited from international protection or equivalent national protection in Ukraine before 24 February 2022 as beneficiaries of temporary protection in the European Union. Права людини і демократія : зб. наук. статей за матеріалами IV наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 12 трав. 2023 р. / редкол.: Д. В. Лученко, С. Г. Серьогіна, Т. В. Комарова та ін. Харків, 2023. С. 12–15.
- 10. Bilousov M. To the issue of detention of migrant children in the European Union law. Права людини та демократія : зб. наук. ст. та тез за матеріалами наук.-практ. конф., присвяч. Дню Європи, 220-річчю Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 5-річчю каф. права Європ. Союзу (м. Харків, 9 трав. 2024 р.) / Каф. Жана Моне «Поглиблене вивчення цінностей та права ЄС: український контекст» ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024. С. 249–251.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0111U000954

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Анакіна Тетяна Миколаївна

2. Tetiana M. Anakina

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5819-9097

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сироїд Тетяна Леонідівна

2. Tetiana L. Syroid

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8165-4078

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Святун Олена Володимирівна

2. Olena V. Sviatun

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2650-1124

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойчук Дмитро Сергійович

2. Dmytro S. Boichuk

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7967-4443

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Трагнюк Олеся Янівна

2. Olesia Y. Tragniuk

Кваліфікація: к.ю.н., професор, 12.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4505-8105

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Яковюк Іван Васильович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Яковюк Іван Васильович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Лейба Людмила Василівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна